

Галімска І. І., викладач (Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кіровоград)

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВНЗ

Серед багатьох завдань, які має вирішувати вища школа, основним завданням вищої професійної освіти, як зауважує І. О. Цар [1], є підготовка конкурентноздатних спеціалістів вищої кваліфікації. Підготовка майбутніх фахівців у нових ринкових умовах та під час глобальної кризи вимагає від кожного навчального закладу вдосконалення всіх процесів та функцій (навчальних, виховних, оздоровчих, інформаційних тощо), покликаних підготувати особистість до високопродуктивної професійної діяльності, до здатності приймати самостійні рішення, до уміння самостійно вчитися та набувати певні трудові знання, уміння і навички протягом усього життя, щоб бути конкурентоспроможним. І одне з перших місць у формуванні професійно важливих якостей у майбутніх фахівців, зміцненні їхнього здоров'я, а відтак і покращенні продуктивності праці належить фізичній підготовці, а саме професійно-прикладній фізичній підготовці (ППФП).

Кожна професія висуває специфічні вимоги до фізичних і психічних якостей людини, її прикладних умінь і навичок. Саме врахування цих специфічних вимог і є предметом професійно-прикладної фізичної підготовки у ВНЗ.

Поняття «професійно-прикладна фізична підготовка» трактується в науковій літературі неоднозначно. На основі аналізу наукової літератури ми можемо констатувати, що професійно-прикладна фізична підготовка – це спеціалізований вид фізичного виховання, метою якого є формування і підтримання необхідного рівня фізичної готовності, що відповідає вимогам конкретного виду професійної діяльності.

Вивчення наукових праць та досвіду роботи дозволяє стверджувати, що ППФП включає такі складові: теоретичну, фізичну, психологічну, психофізіологічну та прикладну підготовки.

Важливу роль у досягненні ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки відіграє оптимізація її здійснення. Цій проблемі присвячені праці сучасних дослідників теоретичних і методичних аспектів професійно-прикладної фізичної підготовки (С. Гука, А. Двоєглазова, А. Дяченко, В. Жидких, Н. Іванова, В. Ільїніча, П. Іонова, В. Кабачкова, А. Кандаурова, В. Корецького, М. Міронова, В. Наскалова, Р. Раєвського, М. Хоми).

Проблему професійно-прикладної фізичної підготовки вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Пошук шляхів підвищення

ефективності формування психофізичних здібностей є пріоритетним напрямком фізичного виховання, адже ППФП є однією із форм підготовки студентів до майбутньої трудової діяльності. Професійна спрямованість фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей аналізується у працях А. І. Драгнева, М. Я. Віленського, І. Б. Верблюдова, О. О. Ярмошука, А. В. Огністого та ін. [2, с. 12].

Найбільш аргументовано завдання професійно-прикладної фізичної підготовки сформульовані такими вченими, як В. І. Ілініч, Ж. К. Холодов та В. С. Кузнецов [3, с. 34]. До означених завдань належать: формування спеціальних знань з метою успішного засвоєння практичного розділу професійно-прикладної фізичної підготовки; розвиток та вдосконалення професійно-прикладних умінь і навичок; розвиток фізичних здібностей, специфічних для обраної професійної діяльності; виховання професійно важливих для даної діяльності психофізіологічних якостей; підвищення функціональної стійкості до несприятливого впливу специфічних факторів трудової діяльності.

Розвиток професійних здібностей базується на загальних здібностях, під якими слід розуміти сукупність більш інтегральних психофізіологічних якостей чи властивостей людини, а саме: гостроту сприйняття органів відчуття, рухливість нервових процесів, відлагодженість механізмів сенсорних корекцій, наявність достатньої кількості різноманітних рухових автоматизмів, записаних на різних рівнях центральної нервової системи, натренованість верховних рівнів побудови рухів стосовно організації рухового поведіння тощо. А все це, в свою чергу, зумовлене такими чинниками, як умови життя, виховання, навчання і застосування фізичних вправ [4, с. 197].

Як основні засоби ППФП використовують досить різноманітний арсенал фізичних вправ з числа тих, котрі склалися в базовій фізичній культурі та спорті, а також вправи перетворені в спеціально конструйовані відповідно до особливостей конкретної професійної діяльності (як спеціально-підготовчі).

Викладачу слід з'ясувати, удосконаленню яких фізичних якостей (сили, швидкісно-силових якостей, гнучкості, спритності, силової, статичної чи загальної витривалості) вимагає робота за даною професією; уточнити умови виконання роботи з обраного фаху (температура, рівень шуму, вібраційні впливи, загазованість, нервове та психоемоційне напруження тощо); розробити комплекси фізичних вправ, рухові дії та засоби контролю за рівнем ППФП; виконувати їх на заняттях з фізичного виховання, задавати студентам певні рухові дії на самостійне опрацювання, включаючи їх у самостійні заняття, ранкову гімнастику, фізичні вправи протягом дня.

Повне розкриття задатків людини можливе, якщо вона правильно підготується до майбутньої діяльності, обере професію, оцінить свої здібності, визначить свою придатність, глибоко усвідомить можливості професійного росту в певній сфері, враховуючи вимоги суспільства і свої інтереси. Допомогти молодим людям вибрати життєвий шлях, вплинути на раціональний розподіл трудових ресурсів покликана система профорієнтації, а адаптуватися до професійної діяльності – система фізичного виховання, а саме: ППФП.

Навчальний оздоровчо-тренувальний процес з фізичного виховання передбачає також засвоєння студентами необхідного теоретичного матеріалу, який сприяє свідомо, з розумінням ставитися до використання усіх засобів ППФП, використовувати їх у повсякденному та професійному житті.

Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх авіафахівців також має свої особливості, які полягають в тому, що вона вирішує широке коло спеціальних завдань, для реалізації яких відбирають найбільш адекватні ефективні засоби і методи фізичного виховання, форми організації навчально-виховного процесу майбутніх авіафахівців. Зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів технічних ВНЗ авіаційного профілю визначається рядом факторів, зумовлених структурою і розвитком сучасного виробництва. Крім того, зміст ППФП визначає вимоги до особистості фахівця, і, насамперед, вимоги до його фізичної та психічної підготовленості, які, у свою чергу, зумовлюються факторами, тісно пов'язаними зі специфікою професійної діяльності.

Система професійної підготовки авіафахівців являє собою сукупність спеціально підібраних дисциплін, інтегративний вплив яких у ході їх функціонування спрямований на досягнення концентрованого результату надійності майбутнього авіафахівця у звичайних та екстремальних умовах діяльності [5].

Дослідження проблем організації ППФП майбутніх спеціалістів на основі аналізу літературних джерел, практичного досвіду роботи дозволило визначити причини неефективності її функціонування, зокрема відсутня концепція системи ППФП у ВНЗ, а існуючі підходи потребують нового трактування мети, завдань і принципів фізичного виховання; відсутня специфічна відповідність спеціальностей змісту ППФП; в основу організації навчального процесу покладений нормативний авторитарний командний підхід; відсутня науково обґрунтована система модельних нормативів спеціальної фізичної підготовленості у відповідності до специфічності спеціальностей; відсутні скореговані державним стандартом навчальні програми з ППФП; відсутній алгоритм побудови навчального процесу згідно з вимогами теорії та методики фізичного виховання (ТМФВ) і методики розвитку психофізіологічних якостей у річному циклі навчального року і протягом навчання; наявний низький організаційний

рівень ППФП на всіх рівнях управління; відсутні науково обґрунтовані підходи до формування мотивації до занять ППФП; наявна незацікавленість викладачів в інноваційних підходах до побудови ППФП.

Отже, розгляд сучасної концепції фізичної підготовки майбутніх фахівців вимагає змін в її структурі та змісті, що свідчить про необхідність створення відповідних педагогічних умов для вдосконалення, а в деяких випадках і формування фізичних та психофізичних якостей, які визначають успішне опанування спеціальністю, надійність професійних знань, навичок і вмінь, високий рівень працездатності і збереження професійного довголіття майбутнього спеціаліста.

1. Цар І. О. Сучасний стан професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю / І. О. Цар // Вісник Черкаського університету. – Випуск 136. – Серія : Педагогічні науки. – Черкаси, 2008. – С. 169–173. **2.** Виленский М. Я. Повышение воспитательно-образовательного потенциала физической культуры в формировании личности современного специалиста / М. Я. Виленский // Теория и практика физической культуры. – 1987. – № 10. – С. 11–13. **3.** Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Академия, 2000. – 480 с. **4.** Іващенко В. П. Теорія і методика фізичного виховання : Підручник. Ч. 2 / В. П. Іващенко, О. П. Безкопильний. – Черкаси : Видавництво ЦНТЕІ, 2006. – 467 с. **4.** Макаров Р. Н. Методические рекомендации по физической и психофизиологической подготовке летного и курсантского состава гражданской авиации: учеб. пособ. / Р. Н. Макаров. – М. : Воздушный транспорт, 1988. – 344 с.